

panelið

við-
merkingar

Nýskapan er ikki løtuverk

Hvussu nógvar dagar seta løgtingsmenn av til nýskapan av føroyska skúlanum

Fyri umleið 2 árum síðani var líkt til at eitt byrjandi kjak um føroyska skúlan var um at taka seg upp. Rættiliga nógvar panelgreinar í teimum ymsu føroysku dagbløðunum viðgjördu skúlasurningar, og tað, sum serliga var gleðiligt, var, at tað hesaferð ikki bara vóru Tordenskjöld's soldatar, ið gingu aftur. Fleiri nýggj nøvn vóru eisini at finna millum luttakararnar.

Men tverri var hetta kjakið bert eitt uppløp, sum lítið og einki miðvist spurdist burtúr. Næstseinasta leygardag nart Johan Samuelsen, lærari í Havn, aftur við henda spurning í Sosialinum, og leygardagin í farnu viku svaraði Ludvig Petersen, landsskúlaráðgevari, aftur í eini pligtgrein.

Spurningurin um føroyskan skúla í Føroyum er ikki uppfunnin hesi seinastu árin. Hann er óloysiliga bundin at tjóðskapararørsluni, og kemur fyrstu ferð til sjóndar, tá ið Hammershaib 19. dec. í 1844 í »Kjøbenhavnerposten« tekur til orða imóti viðgerðini av »Provisorisk Reglement for Almueskolen paa Færøerne« á Stættartinginum í Roskilde, og tá ið vinnaður hansara, Svend Grundtvig, nakrar mánaðir seinni gav út bóklingin »Dansken paa Færøerne — Sidestykke til Tysken i Slesvig«.

Í 1902 uppsummerar Jákup Dahl-Krosslið (Búreisigur s. 50) støðuna soleiðis: »Skúla-skapurin í Føroyum er ov lítið føroyskur. Skúlin er ikki bygður á heimligari, føroyskari grund, hann hevur leyst undir fótum, andin hans er ikki kveikjandi, fjálgandi og útbúgvandi, soleiðis sum tað best hóskaði fyri eitt føroyskt barnasinni.«

Tá stóð stríðið um støðu føroyska og danska málsins í skúlanum. Í dag eru mest brenn-

andi spurningarnir umsiting, strukturur, innihald og sambandið (ella rættari manglandi sambandið) við samfelagið nú og komandi.

Í dag:

Pauli Nielsen

Vit mugu kortini ikki halda, at vit standa einsamallir við hesum spurningum. So at siga allur triði heimirin, og flest allir etniskir minnilutar, standa mitt í tí sama, og eru vanliga so nógverri staddir, eisini á øðrum økjum, enn vit eru. Hjalanda-veldini settu mál- og elituskúlar á stovn fyri eitt fátal av fólkinum við tí fyri eyga at útbúgva undirbrotligar funktionerar í egnari tænastu.

So við og við, sum hjálondini fingi sjálvstýri, tók sama elitan valdið, og hon kendi onga trongd til at broyta ta skúla-skipan, sum hevði givið henni maktina. Vanligasta broytingin varð bert, at ein storri partur av fólkinum fekk møguleikar at ganga í skúla. Næstan bert har, ið umfatandi samfelagsbroytingar hava verið, er komið til ta sannroynd, at tað er neyðugt at gera nakað munagott við skúla-

skipanina, soleiðis at hon kann tillagast teimum tørvum, ið eru treytaðir av viðkomandi øki, og fyri at hon kann koma at bera í sær ta smidleikamekanismu, sum er neyðug, fyri at skúlin kann broyta seg við broyttan tørv.

»Tí vandin við innfluttum skipanum er júst, at tær steinrenna — missa síni upprunaligu evni til at laga seg og broytast eftir skiftandi tørv« (Nigel Grant í »Udenlandspædagogik« 1974 s. 18).

Eg fari at nevna tvey dømi. Í undirvisingarlígu programmyrirlýsing síni í 1967 sigur Nyerere, forseti í Tanzania m.a.: »Tey ymisku samfeløgin í heiminum hava havt og hava støðugt skúlaSKIPANIR, sum eru ógvuliga ymiskar hvat viðvikur uppbyggjng og innihaldi. Tær eru ymiskar, tí tey samføløg, ið skapa útbúgvngarnar, eru ymisk, og tí tey samføløg, ið skapa útbúgvngarnar, eru ymisk, og tí undirvising hevur endamálið, líkamikið um hon er formel, t.v.s. fer fram í einum skúla, ella óformel, t.v.s. fer fram í heiminum og í dagliga yrkinum saman við teimum vaksnu. Hetta endamálið er at flyta samlaðu vitanina og royndirnar frá einum ættarliði til tað næsta, og at fyrireika tey ungu til framtíðar rollu teirra í samfelagnum og aktivu luttøku teirra í varðveitanini og menningini av tí.«

Hitt dømi er av Cuba. Í eini samrøðu fyri nokrum árum síðani við svenska blaðið »Ekspressen« segði cubanski undirvisingarráðgevin Dr. José Aguilera Maceiras m.a.:

»Sum heild kann sigast, at vit hava áhuga fyri øllum millum-tjóða royndum á skúlaøkinum, sjálvst um tað er innlýsandi, at ein undirvisingarskipan ikki er nakað abstrakt. Hon er bundin til tey serligu viðurskipti, ið galdandi eru í landi okkara.

Vit vilja fegnir skapa okkara egna skúlaSKIPAN. Men skulu vit byggja upp ein slíkan tjóðskaparligan skúla, mugu vit taka útgangspunkt í okkara gomlu

royndum, veruleikanum her á staðnum og útlitinum til framtíðar menning. Vit kanna tær royndir, ið aðrir hava gjørt, og finna vit nakað, ið vit halda vert vera at taka eftir, laga vit tað eftir okkara krøvum og treytum«.

Vónirnar til samanberandi pedagogik hava verið stórar, og við rottum, men longu í farnu öld varð tað skúlaFÓLKI greitt, at royndir hjá øðrum á skúlaøkinum á ongan hátt óviðgjördu kundu flytast frá einum landi til annað, men at tær eru avgerandi vitaminir til myndina av heimliga skúlanum.

»Sett hart upp kann sigast, at skalt tú læna, mást tú læna alt samfelagið. Tað ber als ikki til at gera eins eigna eftir eini fremmandari fyrirmynd. Eitt sindur lagaligari kann verða sagt, at sjálvandi kann strukturur, innihald og metoda í frálæringini lýsast frá landi til land, men ein einstøku partarnir koma at virka frá einum landi til annað, veldst um, hvørt teir fella inn í eitt samansett mynstur av normum, traditiónum og socialum vanum.«

Um skúlaviðurskiptini í Grønlandi sigur Aqigssiaq Møller, lærari á læraraskúlanum í Godthåb:

»Fara politikararnir at halda fast við »boserupsku« linjuna (sipandi til tað, ið Mogens Boserup, professari, hevur skrivað, eitt nú í »Politiken«, um hvussu integratiónin av grønlendingum skjótast og best kann fremjast), so er mitt uppskot, at alt fólk í Grønlandi sum skjótast verður flutt til Danmarkar. Tí tað verður kortini úrslitið av hesum politikki.« Grønlandsposturin 3. august 1972).

Og hvat vil eg so við øllum hesum?

At eisini vit fáa eyguni upp fyri, at tjóðarskúli okkara ikki kann byggjast upp eftir einum degi, men at tað er í síðsta tíma, vit taka okkum um reiggj og fáa í lag tað grundleggjandi kjak, sum skal til, fyri at hetta kann gerast. Tað er ikki bara ein spurningur um princippiðtøkur á lögtingi, men um aktiva luttøku av so nógvum, sum yvirhøvur gjørligt, og ikki minst sjálvandi av lærarunum.

Hetta miðvísar kjak kundi m.a. verið bygt inn í eftirútbúgvngina av føroysku lærarunum. Í ár er sabbatsár, so at skilja, at øll eftirútbúgvng av føroyskum lærarum í Føroyum liggur á láni. Hevði tað ikki verið ein byrjan, um vit nýttu hetta árið til at kanna tørv á eftirútbúgvng av lærarum í Føroyum, og so miðvist farið í gongd aftur á ári?

»Í hjartanum av tjóðskapar-medvitani livir og gror altjóða-medvitani.« (Frantz Fanon í »Fordømte her på jorden« 1968).

Pauli Nielsen

Humant, men ikki moralskt

Soleiðis ljóðar yvirskriftin til oddagrein, sum vit hava sæð áður, í Dagblaðnum 10. september. Hon er um eina dagpeningaskipan, sum Dagblaðið skýrir: »Dagpeningaløysnin er betri enn eingin, men hon stuðlar ongum áráði ella fyrirkæmi.« Dagblaðið heldur, uttan at vita, hvussu skipanin skal virka, at ætlanin hevur vansar. Í staðin skýtur Dagblaðið upp, at menn taka seg saman um eina sjúkatrekkingargrunn, sum eftir Dagblaðsins tykki ongar vansar hevur?

Dagpeningurin skuldi, eftir øllum at døma, verði góldin beinleiðis av tí almenna — úr onkrum socialum kassa.

Tað er lætt nokk at býta almennar pengar út, men vit gloyma alt ov ofta, at tað er uppá nakkan av teimum, sum gjalda sín skatt. At arbeiðsmenn ikki langt síðan hava gjøgnumskoðað, hvussu — umenn menniskjansligt so kortini — lítið moralskt almennu veitingarnar, lönir og stuðul, verða útbýttar, er ófatuligt.

Sosialhjálpar lærir ikki fólk prinsippið: hlálp til sjálvhjálpar. Tað hevði einans verið gjøgnumført, um arbeiðsmannafelagini tóku seg saman um ein sjúkragrunn, har arbeiðarar og arbeiðsgevarar lótu ávíst gjald pr. arbeiðstíma.

Føroyskar skúlabókur

Tingakrossur skýrir í oddagrein um føroyskar skúlabókur:

Nú vita vit ikki, hvat ið handan samgongan hevur hugsað sær, tá ið hon sigur, at hon ætlar at skunda undir útgávu av skúlabókum. Hvønn ætlar hon at skunda undir? Tey, sum skriva bókurnar? Ella tey, sum geva tær út? Og hvørjum ætlar hon at skunda undir við? Vit duga ikki at siggja annan máta til at skunda undir útgávu av skúlabókum uttan við figgarligum studningi til tey, sum skriva bókurnar og geva tær út.

Manningin 35

Tá ferðingin var í hæddini í summar taldi manningin á Smyrli 35 mans, men í seinastu v.

Smyrli 35 mans, men í seinastuni hevur hon verið nakað minni. Manningin hevur skift við einari viku í landi og 14 dagar umborð.

Óli Hammer heldur, at Smyril er sjógott skip, men hevur hann verið beint imóti framman, hevur verið neyðugt at minka ferðina. Annars sigur hann seg ongan beinleiðis ringan tær hava havt við Smyrli í summar.

PRENTING

Prentsmiðjan á Heygsbreyt

prentar allar vanligar prentlutir — brævørk og brævbjálvar, blokkar, limakort, roknskaparskjøl o.s.fr.

Prentsmiðjan á Heygsbreyt